

מרגישים יותר טוב

הממשלה שלנו, יהודי יקר כליך, כבר התעניין בבעייה בחודש אפריל בשנה שעברה. העוזר שלו, יחיאל קדישאי, יודע למסור שכאשר שנה מר בגין תה ב-16 באפריל 1980, בשעה 10 בבוקר, הוא פתאום אמר: "ומה נעשה עם האבטלה, יחיאל?" ובמשך המש דקות נראה מר בגין מודאג.

אבל מאז היתה החמרה במצב, והפעם היה בגין מודאג לא פחות משעה קלה, שאותה בילה בשיחה עם מזכ"ל ההסתדרות ירוחם משל, ועם שרי-האוצר. באמת דבר מדאיג, האבטלה, אבל מה אפשר לעשות? זה בא. ככה זה. מכת-טבע, כמו רעידת-אדמה, שיטפון, או ארבה. מן אללה, כנראה, שיהיו מובטלים. בגין ומשל לא אשמים בזה. הם רק יכולים לשים ראש ביחד, ולחשוב איך לפתור את הבעייה הנוראה. מה שעוד הם יכולים לעשות, זה להופיע בטלוויזיה עם חיוכים מודאגים.

כבר הרבה זמן לא התעסקנו איתכם, חברים מובטלים. אבל מה, מתקרבות הבחירות, ולא צריך לשכוח את ציבורי הבחורים לסוגיהם. נו, אז מה נשמע? אני בטוח שאתם מרגישים הרבה יותר טוב. קודם כל, כשמתרגלים לחיות בצמצום, זה לא נורא כליך. שנית, עם העסק הזה של נבלות הבשר שגילו בצפון, זה כבר מוכיח שלא נורא אם לא אוכלים בשר כל יום. ושלישית, אחרי ביקורים תכופים בלישכת-עבודה, בטח כבר יש לכם חברים שאיתם אתם מבליים את היום במישק פוקר על גפרורים, ודברים כאלה.

אבל מה שבטח הכי משפר את מצב רוחכם, זו העובדה שבשבוע שעבר גילה בכס ראש-הממשלה בעצמו התעניינות בולטת. כן, מנחם בגין הופיע בטלוויזיה ובמירמי-אמר שצריך לעשות משהו בעניין המובטלים. האמת היא שראש-

חשבון
עובר
ושב
חאה
שלמה
פרוקל

"נהיה אופוזיציה. אכן, בשרשי הדב" רים ובמהותם כבר אנחנו אופוזיציה שנים רבות. לא, ההגמוניה של תנועת הפוע"לים נשברה. זו נשברה כבר מזמן — אלא השילטון, ורק השילטון, הוא ש-נשטם ככלות הכל מידי קבוצות הנציגים שהחזיקו בו זמן רב בעיניות כבויה, ב-היחס, בהיטשטשות ובהתבטלות עצי-מית, כמו לאחר יאוש.

"— — — נלך — ונלך בכל כוחנו ה-חינוכי — אל העניים ואל העשוקים ש-בפרורים ובעיירות המזונוחות... נלך, אמרתי, מי ילך? לא המנגנונים (השחר) קים והכבוים). אמנם גם למנגנונים נצטרך: מסוג חדש. מנגנונים המשר-תים אידיאולוגיה וקו פוליטי במקום ל-שרת גושים ואינטרסים."

(,סימן קריאה" 7, מאי 1977)

זהו. עמוס עוז. רק הוא יכול לכתוב יפה כליך. ועכשיו יכתוב סיסמות למען המנגנונים החדשים. ראינו אותם כולנו בזמן האחרון, את המנגנונים החדשים של מפלגת העבודה, איך שהם פתאום משרתים אידיאולוגיה וקו פוליטי, ולא גושים ואינטרסים. גם המילה של עמוס עוז, מה לעשות, פתאום אצלי כבר לא מילה.

והנה לפנינו עוד אחד, אחרון וחביב, שבזמן האחרון מתכנס ומתגייס. מנחם פרי שמו, הד"ר מנחם פרי, עורך, "סימן קריאה":

"זר, לספרות תכתיב מונולוגי. בהכותה את הקליטאה היא אופוזיציה מתמדת, בכל המישורים. היא אופוזיציה למה שהיה לפנייה בספרות. היא אופוזיציה למה שהיה מובן מאליו ברבים. אין היא פה למה שמקובל על הרבים, שכן אז תהיה מיותרת. ספרות מבטאת, כמו ה-נביאים — תמיד את המיעוט. היא תבטא את הרוב רק כשמייעוט זה יהפוך לרוב, אך אז כבר תקום ספרות אחרת."

(,סימן קריאה" 8, אפריל 1978)

מילים. מילים יפות. לא רק יפות, גם נבונות, גם נכונות. והנה עכשיו הולך הד"ר מנחם פרי אל הספרות שהיא פה למה שמקובל על הרבים, שהיא מיותרת, כמו שהוא בעצמו אומר. ועוד מעט, כשי-כבר תהיה עם הרוב, תקום ספרות אח-רת.

המשורר ויזלטיר, הסופר עוז והמבקר פרי עולים בימים אלה לשטח את תחיני-תם בחצר הפריץ. הם הולכים עם ה-מנגנונים המשרתים רק גושים ואינטר-סים. הם הופכים את עצמם פה לרוב. המילה שלהם לא מילה. ההוכחה: מה שהם בעצם כתבו בזמן שהמילה שלהם עוד היתה מילה.

הייתי יכול לגמור כאן. סיום חזק, מה שנקרא. אבל אני לא סופר, לא משר-רר ולא מבקר, אז מותר לי לשאול את השאלה הניצחת:

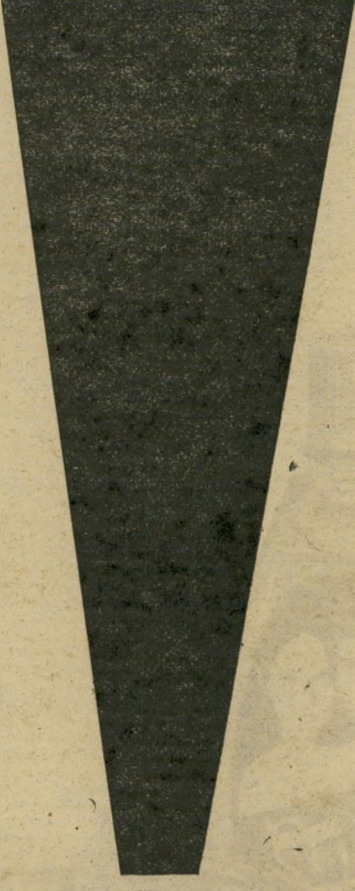
למה?

ולתת את התשובה נצחית, בציטוט מ-משורר-המחאה-וההועם מאיר ויזלטיר:

"ואם-העניין שלשמו נתקיימה השיי-חה לא יצא נשכר, הרי אין להכחיש כי מנייתיהם של המשוחחים עולות במיק-צת במעונות ישראל הסמוכים אל שול-חן עיתונותם."

להכחיש כי מנייתיהם של המשוחחים עולות במיקצת במעונות ישראל הסמו-כים אל שולחן עיתונותם."

(,סימן קריאה" מס' 1, ספטמבר 1972)
רק תחליפו את המילים, "ראש-הממש-לה" ב-"ראש-הממשלה המיועד", את "השר י. גלילי" ב-"שר המיועד י. גלילי", את המילים, "עקורי בירעם ואיקרית" במילים, "המצע המדיני של מפלגת העבר-דה", למשל. כל היתר, כולל שמות,

קללות וכינויים יכול להישאר בדיוק כמו שהיה, שהרי גם חיים חצר וחנוך ברטוב התגייסו עם ויזלטיר למען ניצחון פרס. ועכשיו אולי תבינו למה אני פתאום חו-שב שמילה של ויזלטיר זה לא מילה.

ונא לשים-לב למה שכתב עמוס עוז עם ניצחון הליכוד בבחירות האחרונות:
"ואנחנו, מה נעשה, מה נהיה מעכי-שיו?"

עם עור ודבק. וככה גם הסופר. ברגע ש-המילה שלו לא מילה, הוא מפסיק להיות סופר.

ואיך התגלה לי שיש אצלנו אנשי-ספ-רות שמילה אצלם לא מילה? פשוט מאוד: לפני כמה שבועות עשו כל מיני אנשי ספרות כנס חגיגי ליו"ר מפלגת העבודה והמועמד לראשות-הממשלה, מר שימעון פרס, והכריזו על תמיכתם ה-ספרותית במפלגה של האיש הזה. וגם לפני הכנס הזה, ומסיבב לכנס הזה, ר-בעיקבות הכנס הזה, שמעתי על כל מיני סופרים שמתגייסים.

בכנסים ובגיוסים האלה יש שני סו-גים של אנשי-ספרות. סוג אחד שהמילה שלו, מבחינה מסויימת, נשארה מילה. אלה ידעו תמיד שלכל פרוסה יש שני צדדים ורק על אחד מהם מרוחה המאה. הם תמיד מרוחו את החמאה על הצד הנכון. אם הסוג הזה לא היה מתכנס עכשיו ומתגייס עכשיו לטובת פרס, הייתי פוער את פי בתדהמה וחושב, אולי, ש-התפנו סוף-סוף לכתובה או משהו.

אבל לא אלה, אלא הסוג השני הוא המעניין אותי בימים אלה.

קחו, למשל, אדם שעושה שירים ב-אופטימיות, משורר-מחאה-והועם כמו מאיר ויזלטיר.

בשנת 1972 היה הדבר. הימים ימי גולדה, והנה מה שכתב משורר המחאה על פגישת אנשי-רוח עם הגברת ראש-הממשלה:

"פגישתם של קבוצת הסופרים עם ראש-הממשלה ועם השר י. גלילי בעניי-גם של עקורי בירעם ואיקרית ניטבעה ב-תבנית היהודית הנושנה של משלחת ה-קהל העולה לשטח תחינתה בחצר ה-פריץ, גם אם נשתנו הזמנים והפריץ יושב כבוד מתחת למנורת שבעת הקנים.

"סימניה של התבנית המוכרת מצויים בכל השלבים. הקבוצה מתארגנת מלכי-תחילה עלי-ידי פרנס שיש לו מהלכים ב-חצר מימים ימימה, ואפילו כלבי מפריץ כבר מכירים בריחו ולא ינבחו עליו — משוררו הלאומי (אליבא ההיידמאק גנדי), חיים חפר. הלה בורר לו כלי-קודש מתונים, ובהם אחד מוכס ותיק של ה-פריץ, שנמשו "חצויה" ר"ל וגם הפעם אינו בטוח שהממשלה נהגה כהוגן (חנוך ברטוב)... בקיצור, גם אם יצאו כלעומת שבא, ואין לאל ידם לבשר, הראית כי נכנע אחאב מלפני? גם אם שימשו כסות אינטלקטואלית לערייתתה של החלטה ברברית — אין הם חשים עצמם בלתי-נשכרים. להיפך: סתם שיחה, מלב אל לב" עם בעלי-שררה, גם בה יש צד של זכות למזומניה, ואם העניין שלשמו נת-קיימה השיחה לא יצא נשכר, הרי אין

ריס על השובב שלי? רק חכו שקרטר ירד. הוא יראה להם. הוא איש עם גאווה לאומית! איש זקוף! מבין את הסכנה האדומה ואת הסכנה השחורה! הוא איתנו, תיסמכו עליי. נו, והחברים של גאולה, תאמינו לי, סמכו עליה.

ועכשיו היא לא יודעת מאיפה זה בא לה, מסכנה. מה קורה פה? פלסטיר נים? פתרון הבעייה הפלסטינית? התת-נחליות לא מועילות? אש"ף זה לא רק אירגון טירור? שככה רונלד שלה יעשה לגאולה שלנו? מלא שהיא מאוכזבת?

סימן

קריאה

מסיבות מקצועיות אני לא נוהג לע-שות פה חשבונות עם שני סוגים עיק-ריים של אנשים. הסוג הראשון, זה כאלה שאני חושד שהם יודעים חשבון יותר טוב ממני, ולמה לי צרות. הסוג השני, זה אנשים שיש לי אליהם כבוד, אז למה לעשות להם צרות?

וזו הסיבה שעד היום לא עשיתי חש-בונות עם אנשי הספרות העברית שלנו. היה לי כבוד אליהם. כל הכבוד. להיות סופר, או משורר, או מבקר בארץ הזאת זה לא תענוג גדול. הרבה כסף לא רוי אים מזה, ובניגוד אלי יש הרבה אנשים שלא נותנים כבוד לספרות העברית. אז אם יש אנשים שמוכנים בכל זאת להתי-עסק בתחום הזה — ממני קיבלו רק כבוד.

אבל מה, חל אצלי בזמן האחרון שיי-נוי לרעה, מהפך, כמו שאומרים.

איש-ספרות, העסק שלו זה מילים, בדיק כמו שנגר, העסק שלו זה קרשים ומסמרים, והעסק של סנדלר זה עורות ודבק. נגר שהקרשים שלו דפוקים ו-המסמרים שלו שבורים, מפסיק להיות נגר, ואותו דבר סנדלר שיש לו בעייה

שמוע שמעתי שגאולה שלנו מאוד מאוכזבת מרונלד שלה. אך פעם לא נשכח את פניה הזורחים כאשר התבשר העם בישראל על בחירתו המופלאה של האמריקאי הגאה הזה לנשיא. מה זאת אומרת, אמרה גאולה הנביאה, זה לא קרטר! הוא יראה לרוסים האלה! והוא יראה לפלשתינים האלה! ואש"ף יכול לשכוח! אמריקאים ויהודים זקופים יתייצבו חזה-על-ידי-חזה להגנת העולם ה-חופשי, ובמרכז יעמדו חזה-על-ידי-חזה גאולה ונסי ובאמצע רונלד שלה!

ככה זה היה אז, מזמן, בשנה שעברה. כשהיתה גאולה שלנו פוגשת חברים שלה היתה אומרת להם: "נו, מה אתם אומ-

רונלד שלה